

Avsender:
Samediggi/Sametinget
Ávjovárgeaidnu 50
9730 KARASJOK

Norges Høyesterett
Postboks 8016 DEP
0030 OSLO

762.2.37

INNKOMMET
23 JAN 2024
HØYESTERETT
J.NR.

Skriftlig innlegg om rettsforhold i Karasjok

21

1:f99a9af7a9278-3fa8-960f-9ef0-21e2p2d1:11#2

INNKOMMET

23 JAN 2024

HØYESTERETT

J.NR.

DIN ČUJ. / DERES REF: BEAIVI / DATO:
16.01.2024

MIN ČUJ / VÅR REF: 19/4949-16
ÁŠŠEMEANNUDEADJI / SAKSBEHANDLER:
Inger Marit Eira-Åhrèn

Høyesterett

Postbok 8016 Dep.

0030 OSLO

Skriftlig innlegg om rettsforhold i Karasjok/

Domstol:	Norges Høyesterett
Sakens nr.:	HR-2023-1787-U, anke over dom
Saksøker I:	Finnmarkseiendommen (advokat Frode Andersen Innjord)
Saksøkt I:	Kárášjoga Sámiid Searvi, Karasjok Sameforening Kárášjoga Gielda/ Karasjok kommune, Anárjogaleagi Biras/ Anárjohkdalens velforening, Beskenjárgilisearvi/ Beskenjárga Grendelag, Dalabogi Guovlu lešjohtsearvi Váljohk biras, Etterkommere av Amund Hansen, Etterkommere av Amund A. Grønvold, Etterkommere av Hans Sollien, Etterkommere av Petter Nilsen Moen, Etterkommere av Anna Magga Josefsdatter Guttorm (advokat Caroline Lund, advokat Lasse Gømmerud Våg, advokat Carsten Smith Elgesem).
Saksøker II:	Guttormgruppen Reinbeitedistrikt 13 Reinbeitedistrikt 16 (advokat Andreas Brønner, advokat Eirik Brønner)
Saksøkt II:	Finnmarkseiendommen (advokat Frode Andersen Innjord)
Saken gjelder:	Utmarksdomstolen for Finnmark sin dom av 21.04.2023 i Sak 21-086077TVI-UTMA og Sak 21-086497TVI-UTMA om kollektiv eiendomsrett til grunn i Karasjok

Innledning

- Sametinget har som sitt arbeidsområde alle saker som etter tingets oppfatning særlig berører det samiske folk, og kan av eget tiltak reise og avgi uttalelse samt legge fram saker for offentlige myndigheter og private institusjoner mv. jf. sameloven § 2-1. Spørsmålet om rettsforhold i Karasjok er av stor allmenn interesse for samisk kultur med næringer, språk og samfunnsliv. Utfallet av saken vil ha betydning for hvordan samiske landrettigheter sikres. Dette er interesser som går ut over en domsslutnings virkning for de direkte berørte partene i saken. Sametinget konsulterte med

Stortinget om forslaget til Finnmarkslov, og ga etter omfattende endringer av regjeringens lovforslag samtykke til justiskomiteens innstilling til loven. Saken berører menneskerettslige bestemmelser om urfolks landrettigheter av særlig betydning for samisk kultur. Sametinget gir i denne saken et skriftlig innlegg etter tvisteloven § 15-8 nr. 1 bokstav b.

Lovprosessen og rettskilder

2. Sametinget ga sitt samtykke til Finnmarksloven i juni 2005 etter konsultasjoner med Stortingets justiskomite,¹ og endringer av regjeringens lovforslag fremmet i april 2003.²
3. Regjeringens forslag til Finnmarkslov var kommet til uten konsultasjoner med Sametinget, og forslaget forholdt seg ganske fritt til Samerettsutvalgets forslag.³ Regjeringens forslag til forvaltningen av grunn og ressurser innebar ett felles organ som eget rettssubjekt – Finnmarkseiendommen (FeFo) – som skulle stå for forvaltning av all grunn og utmarksressurser. Styret i FeFo ble foreslått med syv medlemmer der tre ble oppnevnt av henholdsvis fylkestinget og Sametinget og ett av Regjeringen. Forslaget møtte sterk kritikk av Sametinget og ILOs ekspertkomite.⁴ Kritikken gikk blant annet på at lovforslaget ikke innebar en anerkjennelse av at samer hadde opparbeidet eiendomsrett i Finnmark. ILOs ekspertkomité uttalte at konsultasjonsplikten ikke var ivaretatt ved utarbeidelsen av lovforslaget, og at uten samtykke fra Sametinget var lovforslaget å forstå som en ekspropriasjon av samiske landrettigheter.⁵
4. Kritikken mot lovforslaget resulterte i at Stortingets justiskomite ba Regjeringen foreta en ekstern uavhengig vurdering av hvordan lovforslaget sto seg til folkeretten. Hans-Petter Graver og Geir Ulfstein gjorde dette i 2003 etter forespørsel fra Justisdepartementet.⁶ Justiskomiteen besluttet videre å konsultere Sametinget og Finnmark fylkeskommune etter kravene som fulgte av ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater (ILO 169). Konsultasjonene er stenografisk referert.⁷ I tilknytning til konsultasjonene la Sametinget fram sju

---

¹ Sametinget vedtak i Sak 19/05 Utkast til innstilling fra Stortingets justiskomite til Finnmarksloven. Karasjok. Sametinget.

² Ot.prp. nr. 53 (2002–2003) Om lov om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke (Finnmarksloven).

³ NOU 1997: 4 Naturgrunnlaget for samisk kultur.

⁴ Sametingets vedtak i Sak SP 21/03. Sametinget.

⁵ ILO Observation -CEACR – adopted 2003, published 92nd ILO session (2004).

https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=1000:13100:0:NO:13100:P13100_COMMENT_I D:2225961

⁶ H. P. Graver og G. Ulfstein (2003). *Folkerettslig vurdering av forslaget til ny Finnmarkslov*. Justis- og politidepartementet.

⁷ Stenografisk referat fra konsultasjonsmøte 29.03.2004, 24.06.2004, 02.03.2005 og 13.04.2005. Stortinget.

arbeidsdokumenter og notat der vurderinger av lovforslag framkom.⁸ Justiskomiteen la på sin side fram notater fra fraksjonene der deres vurderinger og forslag ble gitt.⁹

5. Lovarbeidet i justiskomiteen og konsultasjonene med Sametinget resulterte i flere endringer av regjeringens lovforslag. 1) Formålsbestemmelsen ble endret ved at det ble tatt ut at forvaltningen av grunn og naturressurser skulle skje til beste for allmennheten (§ 1). 2) Det ble tatt inn i loven at bestemmelsene i den skulle være i samsvar med ILO 169, og ha forrang i tilfelle motstrid (§ 3). 3) Lovens forhold til bestående rettigheter ble styrket ved at det ble slått fast at samene kollektivt og individuelt gjennom langvarig bruk av land og vann har opparbeidet rettigheter til grunn i Finnmark (§ 5). 4) Denne endringen ble så fulgt opp med et helt nytt kapittel om kartlegging og anerkjennelse av eksisterende rettigheter ved nedsettelse av en egen kommisjon (Finnmarkskommisjonen) og særdomstol (Utmarksdomstolen) (kap. 5). 6) Sammensetningen av det felles styringsorganet FeFo ble også endret ved at statens representant i styret ble tatt ut og Sametinget og Finnmark fylkesting oppnevnte tre hver, samt at det ble inntatt mer detaljerte regler for beslutninger om endret bruk av utmark ut fra oppfatninger av hvor det ble antatt at det med stor grad av sikkerhet eksisterte samisk eiendomsrett (§§ 7 og 10).¹⁰ 7) Bestemmelsen om at offentlige myndigheter var fritatt for å betale erstatning ved ekspropriasjon, ble da også fjernet, og 8) jakt og fiske for allmennheten ble endret fra en rett til en adgang slik at denne måtte underordne seg bruken til innbyggerne i kommunene og fylket (§§ 25 og 27).
6. **De omfattende endringene av regjeringens lovforslag medførte at dokumentene utarbeidet i tilknytning til justiskomiteens behandling av lovforslaget er rettskilder for fastlegging av innholdet i Finnmarksloven. Siden det gjennom konsultasjonene ble oppnådd enighet om Finnmarksloven inngår Sametingets dokumenter som en del av lovforarbeidet. Sametingets dokumenter vil dermed være en rettskilde ved tolking av loven på samme måte som departementets dokumenter ellers er en slik rettskilde alene ved tolking av lov, slik Høyesterett også gjør i Nessebysaken.**¹¹

Finmarkseiendommens karakter

7. FeFo er for det første et privatrettslig eierorgan av ulike og kryssende rettigheter og interesser av grunnen og ressursene i Finnmark.¹²

⁸ Sametingets arbeidsdokumenter 1-7 Finnmarksloven. Sametingets notat av 21.04.2005

⁹ Justiskomiteens notat av 21.03.2005 og 13.04.2005 Finnmarksloven.

¹⁰ NOU 1997:5 Urfolks landrettigheter etter folkerett og utenlands rett – bakgrunnsmateriale for Samerettsutvalget, se s. 35

¹¹ HR-2018-456-P, se avsnitt 190-192.

¹² T. Falch og P. Selle (2021), Finmarkseiendommens selvstendighet. Om representasjon av rettigheter, interesser og etnisitetside, side 162. I H-K. Hernes og P.

Samerettsutvalgets folkerettsgruppe og Graver og Ulfstein viser at den bruken samene hadde utøvd i Indre Finnmark fram til i dag, og med sannsynlighet for andre områder, er tilstrekkelig for at samene har eiendomsrett etter ILO 169 artikkel 14 nr. 1 første punktum.¹³ I lovforslag legger regjeringen også til grunn at i hele eller deler av Indre Finnmark foreligger det en samisk eiendomsrett etter ILO 169 artikkel 14 nr. 1.¹⁴ FeFo disponerer med andre ord private kollektive rettigheter, og derfor grunnlig FeFo som et eget rettssubjekt som gir «[e]t klart skille mellom rollen som grunneier og rollen som myndighetsorgan ved at rollene ikke vil være samlet på samme hånd». ¹⁵ Regjeringen sier videre at FeFo da også har likhetstrekk med en bygdeallmenning,¹⁶ som er å forstå som et privat kollektivt rettighetsorgan og ikke et forvaltningsorgan.¹⁷

8. Regjeringens lovforslag ble endret slik at de samiske rettighetene skulle identifiseres og at FeFo skulle forvalte de underliggende rettighetene i påvente av kartleggingsarbeidet til Finnmarkskommisjonen.¹⁸ Ordningen med FeFo er derfor ment å ivareta uidentifiserte samiske eier- og bruksrettigheter, samtidig som den skal videreføre styringen over det som anses å være statens eiendomsrett samt at den skal ivareta allmenhetens interesser. FeFo er med andre ord satt til å både forvalte uavklarte samiske rettigheter og ivareta allmenne samfunnsinteresser.¹⁹
9. For det andre er FeFo å forstå som et organ som forvalter andres kollektive og individuelle opparbeidede rettigheter i påvente av at disse blir kartlagt. Det er derfor ikke et organ som er et resultat av et «makeskifte» hvor samisk ervervet eiendomsrett i deler av Finnmark byttes mot innflytelse over områder i Finnmark der det ikke foreligger en samisk eierposisjon. Selv om Samerettsutvalgets folkerettsgruppe vurderte og mente at en slik ordning kunne forsvares folkerettslig, var dette en vurdering som Samerettsutvalget ikke la til grunn for sine forslag. Et stort mindretall i Samerettsutvalget så det også som nødvendig at det kunne etableres et eget samisk grunnforvaltningsorgan.²⁰
10. I Sametingets samtykkevedtak til Finnmarksloven heter det at:

«Det konstateres at lovforslaget anerkjenner at samene gjennom sin bruk etter alders tid har etablert rettigheter til grunn og ressurser i Finnmark,

---

Selle (red.) *Finnmarksloven – En milepæl? Samiske rettigheter møter norsk politikk.*
Gyldendal Akademiske.

¹³ NOU 1997:5, s. 35. Se også Graver og Ulfstein, kapittel 3.

¹⁴ Ot.prp. nr. 53 (2002–2003) side 88.

¹⁵ Ot.prp. nr. 53 (2002–2003), side 97.

¹⁶ Ot.prp. nr. 53 (2002–2003). side 103–104.

¹⁷ Ot.prp. nr. 37 (1991–92), side 33.

¹⁸ Innst. O nr. 80 (2004–2005), side 17.

¹⁹ Falch og Selle, side 164.

²⁰ NOU 1997:4, side 157–196, 555–557

og at disse rettighetene består og skal kartlegges og sikres ved egne prosesser».²¹

Denne ordlyden må leses i lys av hva Sametinget sier i Arbeidsdokument 7 i konsultasjonene med justiskomiteen:

«Sametinget anser seg for ikke å ha kompetanse til å kunne opptre på vegne av rettighetshaverne, dette på grunn av at det er identifisering i henhold til § 5 som vil avklare hvem som er rettighetshavere. Vi kan derfor heller ikke samtykke til inngrep eller overføring av deres rettigheter. Gjennomføringen av Finnmarksloven vil ikke være å anse som et inngrep i etablerte rettigheter til grunnen etter nasjonal rett, ei heller en overføring av urfolks rettigheter etter ILO- konvensjonens artikkel 17 flg. Loven må for å sikre disse etablerte rettighetene til grunn og ressurser, etablere en ordning hvor individer og grupper kan få anerkjennelse for sine rettigheter uten å måtte gå til de ordinære domstolene. Det skal dermed foretas en identifisering av rettighetshavere, slik at befolkningen i Finnmark, sikres en forsvarlig identifiserings- og avgjørelsesprosess i forhold til avklaring av deres etablerte rettigheter, en prosess hvor spesielt samenes rettsituasjon skal klarlegges og sikres. Det er enighet om at loven skal inneholde kommisjons- og særdomstolsordning som skal sikre en slik prosess».²²

11. Det at FeFo ikke er et «makeskifteordning» som for hele sin virketid skal eie grunnen i Finnmark følger også av Sametingets Arbeidsdokument 3 hvor det heter at:

«Forholdet mellom en slik rettighetskommisjon og det forvaltningsregimet som innføres med Finnmarksloven må også klargjøres i lovens motiver. Det må antakelig legges inn en klausul om hvilken rettslig virkning det har at kommisjonen konkluderer med at et område er samisk (samisk eiendomsområde, sone 1). Det naturlige vil antakelig være at de områder Finnmarkseiendommen skal råde over etter at en slik identifisering og avklaring er gjennomført, er «restområdene» som gjenstår etter at kommisjonen er ferdig med sitt arbeid, med mindre de rette eiendomsrettshaverne samtykker til at FE fortsetter å forvalte disse områdene».²³

12. Det samme poenget framkommer også i Sametingets notat av 21.04.2005 med tilbakemelding på lovbestemmelser foreslått av justiskomiteen i notat av 21.03.2005 og 13.04.2005. Her sier Sametinget at:

«Finnmarkseiendommen skal etter Sametingets forståelse av § 6 ha resteieendomsretten til det virkeområdet loven skisserer. Eiendomsretten er negativt avgrenset, noe som innebærer at den omfatter alt som ikke er positivt unntatt ved lov eller særlige rettigheter som er etablert av andre enn Finnmarkseiendommen. Eiendomsretten vil i utgangspunktet ikke omfatte rettigheter som samene har etablert gjennom lang tids bruk, jf. §

²¹ Sametinget vedtak i Sak 19/05.

²² Sametingets Arbeidsdokument 7, side 4.

²³ Sametinget Arbeidsdokument 3, side 9.

3 og 5, og heller ikke rettigheter som er etablert av andre gjennom hevd eller alders tids bruk. Finnmarkseiendommen skal eie og forvalte resten. Men siden rettighetene ikke er identifiserte, så vet man ikke hvilke områder samene eller andre må sies å ha råderett over. Derfor må Finnmarkseiendommen ta hånd om eierbeføyelsene og forvalte disse områdene og ressursene. For å sikre seg at denne løsningen ikke strider mot folkeretten må derfor Sametinget gis bestemmelsesrett over hele området gjennom sin representasjon i styret, samt ved særskilte avstemmings- og materielle regler om arealvern».²⁴

13. Det at etableringen av FeFo ikke er en «makeskifteordning» kommer tydelig fram av Graver og Ulfsteins rapport, justiskomiteens lovforarbeider og i konsultasjonene med Sametinget. Et nytt kapittel om kartlegging av opparbeidede rettigheter medfører i seg selv at FeFo ikke står helt fritt til å disponere grunnen og naturressursene. Dette sier da også saksordfører Trond Helleland allerede i det første konsultasjonsmøte hvor kartleggingsbestemmelser blir diskutert. Han sa der at:

*«Jeg har bare lyst å bringe inn det momentet når det gjelder kommisjonen, at hvis man nedsetter en kommisjon, hvis det blir konklusjonen på prosessen, vil jeg tro at veldig mange av de spørsmålene som mange hadde tenkt Finnmarkseiendommen skulle styre og avklare, vil måtte avklares gjennom kommisjonen, at Finnmarkseiendommens styre mer blir en forretningsorgan som skal forvalte til beste for fellesskapet, både samiske interesser og andre interesser».*²⁵

14. Graver og Ulfstein framholder da også i sin rapport at oppfyllelsen av ILO 169 artikkel 14 nr. 1 om at innflytelsen over forvaltningen må sikres tilsvarende det som ligger til eier, og at dette ikke kan ivaretas gjennom et «bytte» mot større innflytelse i andre områder. Selv uten noen slik form for «makeskifte» må med andre ord samene være i en grunneierposisjon dersom områder med samisk eiendomsrett skal forvaltes av ett felles organ i påvente av at de opparbeidede rettighetene og faktiske rettighetshaverne er kartlagt, identifisert og anerkjent.²⁶ Dette er også bakgrunnen til at styresammensetningen i § 7 og beslutningsreglene ved endret bruk av utmark i § 10 ble endret av Stortinget.²⁷

- 15. Det er derfor klart at Stortinget ikke har ment å vedta, og Sametinget ikke har gitt en tilslutning til, en lov som innebærer en form for «makeskifte» av grunneierrettigheter mellom samer og staten for etableringen av FeFo. Sametingets samtykke til loven med etableringen av FeFo er knyttet til selve forvaltningsordningen av ulike typer rettigheter, og ikke til noen form for «makeskifte» til de faktiske underliggende eierrettighetene som må identifiseres.**

²⁴ Sametinget notat av 24.04.2005 til Stortingets justiskomiteé.

²⁵ Stenografisk referat fra konsultasjonsmøte 29.03.2004.

²⁶ Graver og Ulfstein, kap. 3.

²⁷ Justiskomiteens notat av 21.03.2005. Finnmarksloven.

Festnede rettsforhold til statlig eierskap

16. En forståelse om at det er etablert statlige festnede rettsforhold i hele Finnmark står i strid med hele intensjonen til Finnmarksloven. Det er også i direkte motstrid til Sametingets samtykkevedtak til loven hvor det konstateres at lovforslaget anerkjenner at samene gjennom sin bruk etter alders tid har etablert rettigheter til grunn og ressurser i Finnmark, og at disse rettighetene består og skal kartlegges og sikres ved egne prosesser.²⁸ I Sametingets Arbeidsdokument 7 grunngir Sametinget hvorfor man ikke støtter opp om oppfatningen om at staten skal ha ervervet en eiendomsrett til grunnen i Finnmark.

*"Sametinget presiserer at tinget ved å ha blitt konsultert om overføringen av hjemmel til et nytt organ fra staten, og ved aksept av de ordninger som skal gjennomføres ved Finnmarksloven, ikke støtter opp om oppfatningen om at staten skal ha ervervet en eiendomsrett til grunnen i Finnmark. Dette medfører også vanskeligheter med å akseptere en «overføring» av en hjemmel som Sametinget mener staten på urettmessig grunnlag har tilegnet seg. En aksept av at man overfører hjemmelen forutsetter at det er noe å overføre, og Sametingets aksept kan bli oppfattet som en underbygging av læren om statens eiendomsrett. Sametinget ser det som nødvendig å påpeke det foranstående da dette har konsekvenser for fortolkningen av loven. I tillegg har en hjemmeloverføring mv. konsekvenser for statens ansvar for å rette opp den urett som er begått».*²⁹

17. Sametingets klare oppfatning av at loven ikke bygger på en forståelse om statens eiendomsrett som festnet rettsforhold ble fulgt opp av justiskomiteen som i sitt notat av 21.03.2005 sier at:

*«Når det gjelder eiendomsretten til grunnen, har det lenge vært bred politisk enighet om at staten ikke skal eie noe av det Statskog SF i dag har grunnbokshjemmelen til [...] Forslaget legger opp til at kommisjonen skal identifisere rettigheter på grunn som Finnmarkseiendommen har grunnbokshjemmel til. På den måten avdekker kommisjonen at dette er rettigheter som heller ikke tidligere har tilhørt staten».*³⁰

18. Dette er fulgt opp videre i forarbeidene i Innst. O nr. 80 (2004-2005) hvor det heter at:

«I Regjeringens utkast til finnmarkslov § 30 heter det at Finnmarkseiendommen overtar de faste eiendommene som Statskog SF eier. Samtidig er det forutsatt både i de generelle merknadene i proposisjonen, i utkastet til § 5 og nå i forbindelse med de nye reglene om identifisering, at det eksisterer rettigheter på denne grunnen som ennå ikke er kartlagt. Det blir derfor etter flertallets mening noe upresist å

²⁸ Sametinget vedtak i Sak 19/05.

²⁹ Sametinget Arbeidsdokument 7, side 4.

³⁰ Justiskomiteens notat av 21.03.2005, side 16.

snakke om en overføring av eiendomsretten fra Statskog SF til Finnmarkseiendommen. Dette kan dessuten oppfattes som en tilsøring av de reelle rettighetsforholdene.

En måte å bøte på disse uklarhetene på er å ta inn formuleringen "har grunnbokshjemmel til eller eier uten å ha grunnbokshjemmel" i nye § 49. Man tar ikke ved selve hjemmeloverføringen stilling til hvilke rettigheter som faktisk eksisterer. Denne oppgaven overlates til kommisjonen og særdomstolen etter reglene i det nye kapittel 5».³¹

19. Finnmarksloven § 49 første ledd første punktum, ble derfor hetende:

«Ved ikrafttreddelsen av kapittel 2 overtar Finnmarkseiendommen de faste eiendommer i Finnmark fylke som Statskog SF har grunnbokshjemmel til eller eier uten å ha grunnbokshjemmel».

20. Synet om at staten har eiendomsrett over hele Finnmark etablert som et festnet rettsforhold må derfor anses som forlatt ved vedtakelsen av Finnmarksloven.

Statens disposisjoner

21. I Høyesteretts dom i Nessebysaken er det lagt vekt på statens disposisjoner i form av jordutvisninger mv., og at staten for slike disposisjoner opptrådte som eier og ikke som forvaltningsmyndighet.³²

22. Høyesteretts framstilling av Sametingets syn på Finnmarksloven er i Nessebydommen unyansert ved at den ikke tar innover seg forutsetningene som ble lagt til grunn for ordlyden i loven § 29 om at kommisjonen skal utrede rettigheter «på grunnlag av gjeldende nasjonal rett». For Sametinget var det i lovforarbeidene avgjørende at den samiske bruken, rettsoppfatningene og sedvanene var framtreddende i vurderingene av rettsforholdene. Derfor er også loven lagt opp slik at det er Kommisjonen som har ansvar for opplysning av sakene.

23. I Sametingets samtykkevedtak til innstillingen til Finnmarksloven er betydningen av samiske sedvaner og rettsoppfatninger, og hvordan dette dokumenteres, understreket ved at det sies at:

«Sametinget vil framheve at Finnmarkskommisjonen og særdomstolen skal bygge sine avgjørelser på gjeldende rett, og ser det som positivt at samiske sedvaner og rettsoppfatninger og folkeretten anerkjennes som viktige rettskilder. En slik anerkjennelse av samisk sedvanemessig bruk vil bidra til at kommende generasjoner samer sikres en trygg framtid med bakgrunn i deres forfedres bruk av deres tradisjonelle områder.

---

³¹ Innst. O. nr. 80 (2004-2005), side 27.

³² HR-2018-456-P, avsnitt 121-125, 147

Sametinget legger til grunn at dette bør få virkning også i den generelle rettsanvendelsen».³³

24. Ordlyden i Sametinget vedtak om betydningen av samiske rettsoppfatninger og sedvaner må også forstås i lys av det som sies i Sametingets Arbeidsdokument 3 om at:

*«Prinsippet om at partene har ansvar for å føre bevis, må lempes på da det f.eks finnes relativt lite skriftlig dokumentasjon om bruken av grunn og naturressurser i Finnmark. Det er også mange områder hvor innbyggerne består av eldre samer som er ukjent med å beskrive sin bruk av naturen i en rettslig kontekst og hevde rettigheter som sådan. Dette stiller særskilte krav til dokumentasjon, undersøkelser og faglig etikk når man skal inn og skape et grunnlag for en slik kommisjons avgjørelser. Identifisering og endelig avklaring av historiske rettigheter er et komplisert og grunnleggende viktig arbeid».*³⁴

25. Det er i lys av dette lovens § 29 om at Finnmarkskommisjonen på grunnlag av nasjonal rett skal utrede bruks- og eierrettigheter til grunnen Finnmarkseiendommen overtar. Derfor heter det i justiskomiteen sin innstillingen at:

*«Flertallet har vurdert å presisere i lovteksten at kartleggingen skal skje på grunnlag av gjeldende norsk rett, men har i stedet valgt formuleringen "gjeldende nasjonal rett" for bedre å få frem at også samiske sedvaner og rettsoppfatninger skal hensyntas».*³⁵

26. Lovens system med kartlegging av Finnmarkskommisjonen der det avgjørende ikke skal være partenes forutsetninger til å selv føre bevis er etablert nettopp for å søke å unngå at statens skriftliggjorte og dokumenterte disposisjoner skal gis den vekten det ofte har i tingsretten. En tilnærming hvor statens disposisjoner er et utgangspunkt eller helt sentral for vurderingen av eierforholdene, selv om vurderingene skal skje på samiske premisser, vil lett lede til en ahistorisk forståelse av statens rolle i møte med samene.³⁶ Med en statlig disposisjonstilnærming i vurderingene vil staten framstå som en kulturell nøytral struktur og ikke noe som representerer og favoriserer majoritetens språk, historie og næringstilpasninger. En nøytral forståelse av staten i bevisvurderingen gir i praksis statens disposisjoner svært stor betydning, fordi staten på en helt annen måte dokumenterer sine forståelser og handlinger enn hva samiske lokalsamfunn har gjort. I motsetning til hva som har vært vanlig for samiske samfunn har det vært statens vesen å dokumentere og standardisere. Det var da også denne rent tingsrettslige tilnærmingen Samerettsutvalgets rettsgruppe hadde i NOU 1993: 34, og som ble så sterkt kritisert at

³³ Sametinget vedtak i Sak 19/05.

³⁴ Sametinget Arbeidsdokument 3, side 10.

³⁵ Innst. O. nr. 80 (2004-2005), side 18-19.

³⁶ Eriksen (2004). Samiske sedvaner og bruk av naturressurser før og etter Selbu- og Svartskogdommen fra 2001. *Kritisk juss*, nr. 3, side 289-304.

Samerettsutvalget måtte nedsette en egen folkerettsgruppe som ga sin innstilling i NOU 1997: 5.³⁷

27. Statens disposisjoner kan altså ikke vurderes kulturelt nøytralt. Samtidig må samenes respons på de disposisjonene staten foretok forstås i lys av at andres bruk fram til 1970-tallet i realiteten var liten eller fraværende. Det forelå derfor ikke noe behov for de lokale brukerne å protestere mot statens disposisjoner for å begrense andres adgang til ressursutnyttelsen. En fri tilgang for andre til disse ressursene har i praksis kommet med den generelle moderniseringa, særlig fra 1960-årene, og er en viktig del av bakgrunnen for at samiske rettigheter til land og vann i stadig økende grad kom på den politiske dagsorden med en same- og urfolkspolitisk mobilisering som resulterte i nedsettelsen av Samerettsutvalget i 1980 og vedtakelsen av Finnmarksloven i 2005.³⁸

28. Samisk bruk, rettsoppfatning og sedvane må tillegges betydelig vekt, og vurderingen av statens disposisjoner må tolkes i en kulturell, historisk og politisk kontekst der slike disposisjoner også har hatt lokal kunnskap og aksept.

Dearvuodáiguin / Med vennlig hilsen

Inger Marit Eira-Åhrèn
direktevra/direktør

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur. /

Dát reive lea elektrovnnalaččat dohkkehuvvon ja sáddejuvvo vuolláičállaga haga.

---

³⁷ Falch og Selle, side 154.

³⁸ Falch og Selle, side 160-161.